

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

8 Vtrum delectatio possit esse delectationi contraria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

maximè quæ est secundum tactum, est causa amicitia delectabilis per modum finis: uisio autem est causa, sicut unde est principium motus, in quantum primum amabilis imprimitur species rei, quæ allicit ad amandū, & ad concupiscendū eius delectationē.

ARTICVLVS VII.

Utrum aliqua delectatio sit non naturalis.

AD SEPTIMUM sic proceditur. Videtur, quod nulla delectatio sit innaturalis. Delectatio enim in affectibus animæ proportionatur quieti in corporibus: sed appetitus corporis naturalis non quiescit nisi in loco connaturali. ergo nec quies appetitus animalis, quæ est delectatio, potest esse nisi in aliquo connaturali. nulla ergo delectatio est non naturalis.

¶ 2 Præ. Illud quod est contra naturam, est uolentium: sed omne uolentium est cōtristans, ut dicitur in 5. Metaphysic. * ergo nihil, quod est contra naturam, est delectabile.

¶ 3 Præ. Constitui in propriam naturam, cum sentitur, causat delectationem, ut patet in definitione Philosophi supra posita: * sed constitui in naturam, unicuique est naturale: quia motus naturalis est, qui est ad terminum naturalem. ergo omnis delectatio est naturalis.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 7. Ethic. * quod quædam delectationes sunt ægritudinales. & contra naturam.

RESPON. Dicendum, quod naturale dicitur, quod est secundum naturam, ut dicitur in 2. Physic. * Natura autem in homine dupliciter sumi potest, Vno modo prout intellectus & ratio est potissime hominis natura: quia secundum eam homo in specie constituitur, & secundum hoc naturales delectationes hominum dici possunt, quia sunt in eo, quod conuenit homini secundum rationem: sicut delectari in cōtemplatione ueritatis, & in actibus uirtutum, est naturale hominum. Alio modo potest sumi natura in homine secundum quod condiuiditur rationi, sicut quod est cōcōmuni, & aliis, præcipue quod rationi non obedit: & secundum hoc ea, quæ pertinent ad conseruationem corporis, uel secundum indiuiduum, uel cibibus, potus, lectus, & huiusmodi: uel secundum speciem, sicut uenerorum usus dicuntur homini delectabilia naturaliter. secundum utraque autem delectationes contingit aliquas esse innaturales, simpliciter loquendo, sed connaturales secundum quod. Cōtingit enim in aliquo indiuiduo corrumpi aliquod principiorum naturalium speciei: & sic id quod est contra naturam speciei, fieri per accidens naturale huic indiuiduo: sicut huic aquæ calefactæ est naturale, quod calefaciat. Ita igitur contingit, quod id, quod est contra naturam hominis uel quantum ad rationem, uel quantum ad corporis conseruationem, fiat huic homini connaturale propter aliquam corruptionem naturæ in eo existentem: quæ quidem corruptio potest esse uel ex parte corporis, sicut ex ægritudine, sicut febriçantibus dulcia uidentur amara & e conuerso: siue propter malam complexionem, sicut aliqui delectantur in comestione terræ, uel carbonum, uel aliorum huiusmodi: uel etiam ex parte animæ, sicut propter consuetudinem aliqui delectantur in comedendo homines, uel in coitu bestiarum, aut masculorum, aut aliorum huiusmodi, quæ non sunt secundum naturam humanam. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS VIII.

Utrum delectatio possit esse delectationi contraria.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur, quod delectationi non sit delectatio contraria. Passiones enim animæ speciē & contrarietatem recipiunt secundum obiectum: obiectum autem delectationis est bonum. Cum igitur bonum non sit contrarium bono, sed bonū malo contrarietur, & malum malo, ut dicitur in prædicatione mentis, * uideretur quod delectatio non sit cōtraria delectationi.

¶ 2 Præ. Vni est contrarium unū, ut probatur in 10. Metaphysic. sed delectationi contraria est tristitia. non ergo delectationi contraria est delectatio.

¶ 3 Præ. Si delectationi contraria est delectatio, hoc non est nisi propter contrarietatem eorū in quibus aliquis delectatur: sed hæc differentia est materialis: contrarietas autem est differentia secundum formam, ut dicitur in 10. Metaphysic. * ergo contrarietas non est delectationis ad delectationem.

SED CONTRA, Ea quæ se impediunt in eodem genere existentia secundum Philosophum. * sunt contraria: sed quædam delectationes se inuicem impediunt, ut dicitur in 10. Ethicorum. * ergo aliquæ delectationes sunt contrariæ.

RESPON. Dicendum, quod delectatio in affectionibus animæ, sicut dictum est, * proportionatur quieti in corporibus naturalibus. Dicuntur autem due quietes esse contrariæ, quæ sunt in cōtrariis terminis: sicut quies quæ est sursum, ei quæ est deorsum, ut dicitur in 5. Physic. * uñ & contingit in affectibus animæ duas delectationes esse contrarias.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uerbum illud Philosophi, est intelligendum, secundum quod bonū & malum accipitur in uirtutibus & uitiiis: nam inueniuntur duo contraria uitia, non autem inuenitur uirtus cōtraria uirtuti. In aliis autem nil prohibet duo bona esse ad inuicē cōtraria, sicut calidum & frigidū, quorū unū est bonū igni, alterū aquæ. Et per hunc modū delectatio potest esse delectationi cōtraria: sed hoc in bono uirtutis esse non potest, quia bonū uirtutis non accipitur, nisi per cōueniētiam ad aliqd unū. scilicet rationem.

AD SECVNDVM dicendum, quod delectatio se hæt in affectibus animæ, sicut quies naturalis in corporibus: est enim in aliquo conuenienti, & quasi connaturali. Tristitia autem se hæt sicut quies uiolenta. Tristabile enim repugnat appetitui animali. sicut locus quietis uiolente appetitui naturali: quieti autem naturali opponitur,

¶ Super quæst. trigésimæ primæ articulum octauum.

Articulo septimo omisso, circa octauum in responsione ad tertium, dubium occurrit: quia superius in quæstio. 30. art. secundo dictum est, quod differentia obiecti secundum naturam facit materiam diuersitatem passionum: hic uero dicitur quod obiecta delectationum diuersificant non solum materialiter, sed formaliter delectationem.

¶ Ad hoc dicitur breuiter, quod doctrina superiori non repugnat præsens: quoniam ibi didicimus, quod diuersitas obiecti secundum uirtutem causat diuersitatem passionum, non autem diuersitas secundum naturam.

Et utrunque est uerum uniuersaliter intellectum: non enim omnis diuersitas naturæ obiecti diuersificat speciem passionis. nunc uero dicimus, quod aliqua diuersitas naturæ obiecti (illa scilicet quæ redundat in diuersam rationem delectabilis) diuersificat speciem passionis. constat autem hæc sibi inuicem non aduersari, nec hoc est singulare in delectatione: nam idem est de concupiscētia iudicium. Cum enim concupiscētia sit appetitus delectabilis, ad delectationemque se habeat ut motus ad quem ipsum terminat, consequens est, quod delectabilibus existentibus contrariis, ac per hoc distinctis specie, necesse sit & delectationes, & concupiscēntias esse cōtrarias, ac per hoc specificè distinctas.

In post prædic. c. de oppositis, circa prin. tom. 1. tex. 17. to. 3.

tex. 13. to. 3.

11. 10. Metaphysic. text. 13. Et 14. to. 3.

cap. 5. inter prin. & medium to. 5. ar. 2. huius 9.

11. 5. Physic. tex. 54. to. 2.

¶ Super

Lib. 1. 2. eth. cap. 11. circa prin. to. 6.

ar. 1. huius 9.

e. 11. prædic. a prin. & ca. v. tom. 5.

ex eo. 4. Et 5. huius to. 2.

ma. ui. ta.

ma. mul. di.

ca. & a.

¶ Super Quaestionem trigessimam secundam.

Circa primum articulum q. 32. dubium occurrit, An operatio sit propria causa delectationis, ut constitutio in connaturali bonum, an indistincte. Et ut clarior sit questio, recolito, quod in definitione delectationis positi sunt duo actus pro causa delectationis scilicet cognitio & constitutio, & quia nulli dubium est quod cognitio est operatio, si ea ratione operatio est causa propria delectationis, quia oportet cognitionem intervenire ut causam, quaestionis solutio clara est. Quia vero factis ambiguum est, an constitutio sit necessario operatio, id si ea ratione operatio causa propria delectationis dicitur: quia omnis itaque constitutio talis in connaturali bonum causans delectationem est operatio, singulariter dictum & disputabile est. Et est inter hos duos sensus tanta differentia, quod in primo indistincte, & sine contradictione aliqua operatio ponitur causa delectationis, in secundo vero operatio ponitur prima causa eiusdem, & ut constituens in connaturali. Et pro parte affirmativa huius secundi sensus sunt verba authoris in litera uolentis, quod consecutio boni conueniens consistit in operatione. Et in responsione ad primum dicitur, quod quae habemus, non delectant, nisi apprehensa ut habita, & habere nihil aliud est quam eis uti, uel posse uti, quod est per aliquam operationem. Pro parte uero negativa est, quia proprium esse & uiuere, & alia huiusmodi delectant, & tamen constitutio nostra in eis non est per operationem, sed per esse. Delectant quoque nos multa, in quibus constitutum non per operationem, sed per recipe re, seu pari, ut patet cum calefieri, uel refrigerari delectamur delectat, & conueniens locus in quo potest esse in loco, non potest pari constitutum.

Li. 5. Phys. text. 54. & 55. ca. 2.

q. 23.

& quies uiolenta eiusdem corporis, & quies naturalis alterius, ut dicitur in 5. Phys. unde delectationi opponitur, & delectatio, & tristitia

AD TERTIUM dicendum, quod ea in quibus delectamur, cum sint obiecta delectationis, non solum faciunt differentiam materiale, sed etiam formalem, si sit diuersa ratio delectabilitatis: diuersa enim ratio obiecti diuersificat speciem actus, uel passionis, ut ex supradictis patet.

QVAESTIO XXXII.

De causa delectationis, in octo articulis diuisa.

DEINDE considerandum est de causis delectationis.

ET CIRCA hoc quaeruntur octo.

¶ Primo, Vtrum operatio sit causa propria delectationis.

¶ Secundo, Vtrum motus sit causa delectationis.

¶ Tertio, Vtrum spes & memoria.

¶ Quarto, Vtrum tristitia.

¶ Quinto, Vtrum actiones aliorum sunt nobis delectationis causa.

¶ Sexto, Vtrum benefacere alteri sit causa delectationis.

¶ Septimo, Vtrum similitudo sit causa delectationis.

¶ Octauo, Vtrum admiratio sit causa delectationis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum operatio sit causa propria delectationis.

AD PRIMUM sic procedit. Vbi, quod operatio non sit propria & prima causa delectationis, ut enim Philosophus dicit in primo Rhet. Delectari, consistit in hoc, quod sensus aliquid patitur. Requiritur enim ad delectationem cognitio, sicut dictum est: sed prius sunt cognoscibilia obiecta operationum, quam ipsae operationes: ergo operatio non est propria causa delectationis.

¶ 2. Præter. Delectatio potissime consistit in fine adepti: hoc enim est quod praecipue concupiscitur: sed

propterea magis causa est delectationis consecutum esse, quam consecutio, & magis esse quam consecutum esse, in cuius signum scientiae & virtutes olim acquisitae, vel in dicta modo, ut inexistentes apprehensae delectant, & non solum quando acquisitae sunt, aut secundam acquisitionis memoriam. Et omnis consecutio, & omne consecutum esse delectat, in quantum ponit in aliquo esse consonum. Vnde cum in definitione delectationis dicitur, quod delectatio est constitutio tota simul in naturam, &c. nomine constitutionis intellige non solum consecutum esse, sed esse: siue sit tale esse per constitutionem, siue non. Constituitur enim Deus gloriosus in esse sine constitutione, & delectationem tamen summam apprehensum in eo facit: & nos nostrum esse apprehensum delectat, non quia a natura constitutum, sed quia inest nobis: nihil minus delectaret, si non aliunde habere mus: pro intellectu tamen literae expresse dicentis utrunque requisitum ad delectationis causam in operatione consistere, distingue, & dicit, quod delectabilia sunt duplicia, quaedam congenita, & quaedam superuenientia. Et quod author de superuenientibus sollicitus in litera, consecutionis nomine intentionem suam significauit, & uoluit consecutionem in operatione consistere, extenso operationis vocabulo ad omnem actionem, passionem, motumque. Delectabilia quippe omnia, quae superueniunt, iunguntur nobis motu aliquo, uel ut obiecta operationum immanenium, uel saltem, ut materia uisus, ut in responsione ad primum, & secundum dicitur. Nec tamen tacuit omnino author de constitutione causante delectationem in congenitis: nam in articulo 7. expresse dixit, quod simile in quantum uinum, est delectabile. Constat enim quod unitas similitum, est unitas in essendo: & quia (ut dicitur in 1. Rhet. Aristot.) simile delectat, ut ipsummet, consequens est, quod constitutio in delectatione congenitorum sicut & in delectatione similitum, sit secundum esse, etiam si nulla inde operatio proueniret. Et per hoc patet solutio obiectorum, & quaestionis.

non semper operatio est finis, sed quandoque ipsum operatum: non ergo operatio est propria, & per se causa delectationis.

¶ 3. Præter. Otium, & requies dicuntur per cessationem operationis: haec autem sunt delectabilia, ut dicitur in 1. Rhetoric. non ergo operatio est propria causa delectationis.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit 7. & 10. Ethic. quod delectatio est operatio connaturalis, non impedita.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, ad delectationem duo requiruntur, scilicet consecutio boni conuenientis, & cognitio huiusmodi adeptionis, utriusque autem horum in quadam operatione consistit. Nam actualis cognitio operatio est quadam: similiter bonum conueniens adipiscimur aliqua operatione, ipsa etiam operatio propria, est quoddam bonum conueniens: unde oportet, quod omnis delectatio aliquam operationem consequatur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ipsa obiecta operationum non sunt delectabilia, nisi in quantum coniunguntur nobis uel per cognitionem solam, sicut cum delectamur in consideratione, uel inspectione aliquorum, uel quocumque alio modo simul cum cognitione: sicut cum aliquis delectatur in hoc, quod cognoscit se habere quodcumque bonum, puta, diuitias, uel honorem, uel aliquid huiusmodi, quod quidem non essent delectabilia, nisi in quantum apprehenduntur, ut habita. Vt enim Philosophus dicit in 2. Polit. Magna delectationem habet, putare aliquid sibi proprium, quae procedit ex naturali amore alicuius ad seipsum. Habere autem huiusmodi, nihil est aliud quam uti eis, uel posse uti: & hoc est per aliquam operationem, unde manifestum est, quod omnis delectatio in operationem reducitur sicut in causam.

AD SECUNDUM dicendum, quod etiam in illis, in quibus operationes non sunt fines, sed operata ipsa, operata sunt delectabilia, in quantum sunt habita, uel facta, quod refertur ad aliquem usum, uel operationem.

AD III. dicendum, quod operatio

quod constitutio in delectatione congenitorum sicut & in delectatione similitum, sit secundum esse, etiam si nulla inde operatio proueniret. Et per hoc patet solutio obiectorum, & quaestionis.

¶ 4. Præter. Otium, & requies dicuntur per cessationem operationis: haec autem sunt delectabilia, ut dicitur in 1. Rhetoric. non ergo operatio est propria causa delectationis.

¶ 5. Præter. Otium, & requies dicuntur per cessationem operationis: haec autem sunt delectabilia, ut dicitur in 1. Rhetoric. non ergo operatio est propria causa delectationis.

4. dist. 49. q. 3. ar. 5. q. 4. cor.

C. 21. to. 6.

q. 21. ar. 1.